

เหตุแห่งการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทย

วารารณ เหลืองวิไล¹ ศิริจันทร์รัตน์ กาญจนบุญชู²

¹สาขาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

² คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

*E-mail: warapornluea@pim.ac.th (corresponding author)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเหตุแห่งการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทย โดยใช้การศึกษาตามแบบการวิจัยเอกสารด้วยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ตามทฤษฎีครอบครัว ได้แก่ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัว ทฤษฎีหน้าที่เชิงโครงสร้างของครอบครัว และทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยม พบว่าเหตุแห่งการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทยมีฐานมาจากค่านิยม วัฒนธรรม ที่ปลูกฝังความเชื่อในเรื่องของการมีบทบาทหน้าที่ของฝ่ายชายที่เป็นผู้นำครอบครัว มีอำนาจในการตัดสินใจ และเป็นใหญ่ในครอบครัว ส่วนภรรยาเป็นสมบัติของสามี เป็นผู้ดูแลครอบครัวในเรื่องการทำงานบ้าน เป็นผู้ให้การสนับสนุนสามี แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เสมอภาคกัน รวมถึงความเชื่อเรื่องการทะเลาะลงไม้ลงมือเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นในครอบครัว และเรื่องนี้เป็นเรื่องส่วนตัว ซึ่งส่งผลกลายเป็น“มรดกพฤติกรรมความรุนแรง” ที่ส่งต่อไปสู่ลูกหรือสมาชิกในครอบครัวอย่างไม่ตั้งใจ

คำสำคัญ: การกระทำรุนแรงในครอบครัว การกระทำรุนแรงต่อสตรี บริบทของสังคมไทย

The cause of domestic violence against women in the context of Thai society

Waraporn Lueangvilai¹ Sirinrat Kanchanakunjara²

¹ *Modern Trade Business Management, Business Administration, Panyapiwat Institute of Management*

² *Faculty of Social Administration, Thammasat University*

*E-mail: warapornluea@pim.ac.th (corresponding author)

Abstract

This research aims to study the causes of domestic violence against women in the context of Thai society. By this study, according to the document research model, by collecting relevant information to synthesize and analyze according to family theory, such as symbolic interaction theory of the family. Theoretical structure of family functions and the theory of feminist family found that the cause of domestic violence against women in the context of Thai society is based on cultural values that instill belief in the role of the male leader of the family. Decision-making power and is a big family, a wife is the property of her husband, to look after the family, to do housework, to support the husband. Demonstrating an unequal power relationship including the belief that a fight is a normal practice in the family and this is a personal matter which results in a "legacy of violent behavior" that is accidentally passed on to children or family members.

Keyword: domestic violence, violence against women, context of Thai society

1. บทนำ

การกระทำรุนแรงในครอบครัวถือเป็นภัยเงียบหรืออาชญากรรมใกล้ตัวต่อสมาชิกในครอบครัวที่ตกอยู่ในสถานะผู้ถูกกระทำ (รณชัย คงสกนธ์, 2551: 22) โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสตรีที่อยู่ในฐานะคู่ชีวิต จากรายงานขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ในปี ค.ศ. 2013 พบว่าสตรี 1 ใน 3 หรือร้อยละ 35 ของจำนวนสตรีในโลกพบกับประสบการณ์ด้านความรุนแรงทางเพศ รวมถึงความรุนแรงจากคู่ของตน ตามรายงานพบว่าในบางประเทศมีอัตราสูงถึงร้อยละ 70 และยังมีรายงานว่าคดีการฆาตกรรมสตรีอัตราร้อยละ 38 เป็นคดีที่กระทำการโดยคู่รักของตน (WHO, 2017) นอกจากนี้ยังมีรายงานถึงความถี่ของความรุนแรงต่อสตรี จาก 10 ประเทศ (รวมประเทศไทย) ระบุว่าเมื่อเปรียบเทียบช่วงอายุของสตรีทั้งหมด สตรีที่อายุระหว่าง 15 - 19 ปี มีอัตราเสี่ยงที่จะถูกกระทำความรุนแรงทั้งทางร่างกายและทางเพศ จากผู้ที่เป็นคู่รักของตนที่สูงที่สุด และจากฐานข้อมูลของสื่อ พบว่า สตรีมีอัตราถูกละเมิดทางเพศ การกระทำความรุนแรงทั้งต่อร่างกายและจิตใจ ใน 1 ปี มีสตรีที่เข้ารับการเยียวยา รักษา รวมถึงการแจ้งความร้องทุกข์ เป็นจำนวน 30,000 คน โดยเหตุแห่งการกระทำความรุนแรงมีอิทธิพลสนับสนุนมาจากสารเสพติด เครื่องดื่มที่ออกฤทธิ์มีเม้า สื้ออนาจาร ภูมิหลังจากครอบครัว รวมถึงสภาพและสิ่งแวดล้อมจากสังคมรอบตัว (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2016)

จากข้อมูลสถิติที่กล่าวมาในเบื้องต้นพบว่า การกระทำความรุนแรงต่อสตรีจากคู่ชีวิตของตนยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในอดีตถึงปัจจุบัน ทั้งที่มีการให้ความสำคัญต่อปัญหาและมีการรณรงค์ในเรื่องของการยุติความรุนแรงต่อสตรีมาเป็นเวลานานไม่ว่าจะเป็นในระดับสากล เช่น การประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1933 ได้มีปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี (Declaration on the Elimination of Violence against Women) ต่อมาในปี ค.ศ. 1995

ผู้แทนประเทศไทยได้ให้การรับรองปฏิญญาและแผนปฏิบัติการปักกิ่ง (Beijing Declaration and Platform for Action) ณ การประชุม “World Conference on Women 4th” เรื่องประเด็นเกี่ยวกับสตรีเพศ 12 ประเด็น ทั้งด้านความรุนแรง ความยากจน เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษา การพัฒนา สุขอนามัย ความขัดแย้ง อำนาจและกลไกการตัดสินใจเชิงสถาบัน สิทธิมนุษยชน สื่อมวลชน ในปี ค.ศ. 1999 องค์การสหประชาชาติได้มีมติประกาศให้วันที่ 25 พฤศจิกายนของปีเป็น วันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล (International Day for the Elimination of Violence Against Women) ส่วนในระดับภูมิภาคอาเซียน ในปี พ.ศ.2547 ได้มีการลงนามในปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีในภูมิภาคอาเซียน (Declaration on the Elimination of Violence against Women in the ASEAN Region) ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกที่ได้ร่วมลงนามในปฏิญญาดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องความรุนแรง ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558: 3 - 5) โดยการให้ความสำคัญในการยุติความรุนแรงของหน่วยงานต่าง ๆ ที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นปัญหาในด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานต่อสตรีเพศ ความสัมพันธ์อำนาจในเชิงโครงสร้าง ตลอดจนฐานความเชื่อหรือจารีตประเพณีที่บ่มเพาะฝังรากฐานทางความคิดความไม่เท่าเทียมกัน ความไม่เสมอภาคระหว่างเพศชายและสตรี (Gender – based violence) ทำให้สตรีตกอยู่ในภาวะจำยอม จนนำไปสู่การครอบครอง เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสามารถของสตรีอย่างเต็มกำลัง (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2558 : 1)

ฉะนั้นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีจึงไม่ใช่เพียงประเด็นส่วนตัวในครอบครัว แต่เป็นประเด็นที่ให้ความสำคัญทั้งในระดับสากล ระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจนำเสนอถึงเหตุแห่งการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทย และนำเสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา

2. วัตถุประสงค์ของบทความ

เพื่อศึกษาเหตุแห่งการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทย รวมไปถึงนำเสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้รูปแบบของการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งดำเนินการศึกษาด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทยจากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความ สถิติต่าง ๆ เอกสารทางวิชาการและทางราชการ โดยนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และวิเคราะห์นำเสนอให้เห็นถึงความหมายความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงต่อสตรี รูปแบบการกระทำความรุนแรงต่อสตรี การวิเคราะห์เหตุแห่งการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทยตามทฤษฎีครอบครัว ผลจากการกระทำรุนแรงต่อสตรี และนำเสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่อไป

4. เนื้อหาของบทความ

ความหมายความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงต่อสตรี

ความหมายความรุนแรงในครอบครัว (Family Violence) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 “ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมีมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ ของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558: 7)

ความรุนแรงต่อสตรี (Violence against women) จากการทบทวนวรรณกรรมพบการให้ความหมายจากองค์กรสากล หรือจากมุมมองทางด้านจิตวิทยาว่า ความรุนแรงต่อสตรี หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ใช้ความรุนแรง การคุกคาม บังคับข่มขู่ ข่มเหง จำกัดเสรีภาพต่อสตรี ไม่ว่าจะกระทำที่ส่วนตัวหรือในที่สาธารณะ และการกระทำรุนแรงนั้น ส่งผลให้เกิดผลกระทบเชิงลบทั้งต่อทางร่างกาย ทางเพศ ทางจิตใจ (UN, 1993 as cited in WHO, 2017, กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2558 : 6, รณชัย คงสกกลนธ์, 2551: 33 - 34)

รูปแบบการกระทำ ความรุนแรงต่อสตรี

รูปแบบการกระทำ ความรุนแรงต่อสตรีเป็นชุดพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรุนแรงต่อสตรีในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. **ความรุนแรงทางเพศ (Sexual violence)** หมายถึง "การกระทำทางเพศใด ๆ ที่พยายามกระทำทั้งทางเพศหรือการกระทำอื่น ๆ อันจะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ของบุคคล โดยใช้การข่มขู่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของพวกเขา กับเหยื่อ หรือบีบบังคับการรุกล้ำช่องคลอดหรือทวารหนักด้วยอวัยวะเพศหรือวัตถุ" (WHO, 2017) รวมถึงการข่มขืน ลวนลาม บังคับให้มีเพศสัมพันธ์โดยไม่เต็มใจ สิ่งเหล่านี้ถือว่าการกระทำที่รุนแรงอย่างยิ่ง (รณชัย คงสกกลนธ์, 2551: 34)

2. **ความรุนแรงจากผู้ที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด (Intimate partner violence)** หมายถึง ผู้ที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด หรืออดีตคู่ครอง ผู้ซึ่งมีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายทางเพศหรือจิตใจ รวมถึงการแสดงถึงความก้าวร้าวต่อทางกายด้วยการบีบบังคับทางเพศ (WHO, 2017)

3. **ความรุนแรงทางกาย (Physical violence)** หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ใช้ความรุนแรง รวมถึงการทะเลาะวิวาท โดยผู้กระทำการตั้งใจในการใช้กำลังกาย หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ มาเป็นเครื่องมือในการทำร้ายให้สตรีได้รับอันตราย บาดเจ็บทางร่างกาย พิการ หรืออาจถึงขั้นเสียชีวิต (ศูนย์วิจัยการควบคุมและป้องกันโรค (ซีดีซี), 2558 อ้างถึงใน กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2558 : 7, รณชัย คงสกกลนธ์, 2551: 33 - 34)

4. **ความรุนแรงทางจิตใจ (Psychological violence)** หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมใด ๆ ที่กระทำหรือแสดงออกที่ส่งผลให้ผู้ถูกกระทำรับรู้ได้ถึงการทำร้ายทางจิตใจ เสียใจ ถูกกลั่นแกล้งหรือทำให้สูญเสียสิทธิและเสรีภาพ เช่น การทอดทิ้ง ละเลยไม่สนใจดูแลเอาใจใส่ การบังคับข่มขู่ให้กระทำในสิ่งที่ไม่เต็มใจ ทำให้รู้สึกอับอาย รู้สึกไร้ค่า รู้สึกไม่ได้รับการให้เกียรติ การก่อกวน การคุกคาม เป็นต้น (ศูนย์วิจัยอินโนเซนต์แห่งยูนิเซฟ, 2543 อ้างถึงใน กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2558 : 7, รณชัย คงสกกลนธ์, 2551: 33 - 34) กรณีรวมถึงการกระทำที่เกิดการจากภัยคุกคามในโลกออนไลน์ เช่น การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying) ทำร้ายถ่ายทอดสด (Live) (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2558 : 8)

5. **ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ (Economic violence)** หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมใด ๆ ที่กระทำที่ผู้กระทำสามารถควบคุมด้านการเงิน ด้านทรัพย์สิน ด้านทรัพยากร หรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ และการควบคุมส่งผลให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อผู้ถูกกระทำ เช่น การไม่ส่งเสียเลี้ยงดู การไม่ให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน หรือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ การเข้มงวดหรือบังคับด้านการเงินอย่างในลักษณะที่ต้องการแสดงออกถึงการควบคุมอำนาจทางการเงินไม่ว่าจะเป็นการใช้ในด้านส่วนตัวหรือส่วนรวม การควบคุมด้านสุขภาพ การทำงาน รายรับรายจ่าย เป็นต้น (ศูนย์วิจัยอินโนเซนต์แห่งยูนิเซฟ, 2543 อ้างถึงใน กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2558 : 7, United Nations Fund for Women [UNIFEM], 1999 as cited in Fawole, Olufunmilayo., 2008)

ฉะนั้นชุดพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรุนแรงต่อสตรีในรูปแบบต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นถึงการตกเป็น ผู้ถูกกระทำหรือเหยื่อ ที่นำไปสู่การสร้าง ความรุนแรงทั้งต่อทางเพศ ร่างกาย จิตใจ และเศรษฐกิจจากบุคคลที่อยู่ในครอบครัวหรือคู่รัก ซึ่งสะท้อนไปถึงเหตุแห่งการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทย

เหตุแห่งการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทยตามทฤษฎีครอบครัว (Family Theories)

การวิเคราะห์เหตุแห่งการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทยในการศึกษานี้ เป็นการวิเคราะห์ตามทฤษฎีครอบครัว (Family Theories) เพื่อแสดงให้เห็นถึงฐานคิดที่เชื่อมโยงกับมูลเหตุแห่งการกระทำรุนแรงตามหัวข้อที่ศึกษาและรูปแบบการกระทำ ความรุนแรงต่อสตรี จากทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัว (Symbolic Interaction Theory of

Family), ทฤษฎีหน้าที่เชิงโครงสร้างของครอบครัว (Structural Function Theory of Family) และทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยม (Feminist Family Theory) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัว (Symbolic Interaction Theory of Family) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1918 - 1929 เป็นทฤษฎีนี้มีฐานคิดมาจากทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ที่มีจุดเริ่มมาจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่เป็นวัฏจักรตลอดช่วงชีวิต เกิดการเรียนรู้ผ่านผู้คนที่อยู่รอบตัว เช่น สมาชิกในครอบครัว เพื่อน สถานศึกษา สถานที่ทำงาน สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม บรรทัดฐานต่าง ๆ มนุษย์เรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่อยู่ภายใต้วัฒนธรรมเดียวกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของแต่ละคนที่แตกต่างกัน (พูนสุข เวชวิฐาน, 2557: 6 - 16, 36 - 37) ในเรื่องความเชื่อมโยงทฤษฎีนี้กับการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรี สอดคล้องกับประเด็นเรื่องของผู้กระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรี จะกระทำหรือไม่กระทำมีฐานคิดมาจากการเรียนรู้รูปแบบวัฒนธรรมที่อยู่รอบตนเอง เช่น นาย ก เติบโตมาจากสภาพแวดล้อมในครอบครัวอยู่ในวัฒนธรรมที่มีผู้ชายเป็นใหญ่หรือมีอำนาจการตัดสินใจทั้งหมดในครอบครัว เขาก็จะปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเหล่านั้น และสร้างสัญลักษณ์ในรูปแบบของการสวมบทบาทเป็นผู้ที่มีอำนาจสามารถควบคุมตัดสินใจในครอบครัว (ธีรวิมล นิลเพชร, 2561) หรือผู้กระทำรุนแรงเติบโตมาจากครอบครัวที่ชอบใช้ความรุนแรงในการควบคุมเหตุการณ์ จะมีแนวโน้มใช้ความรุนแรงในการดูแลปัญหาในชีวิตของตนเองเหมือนกัน โดยมีฐานความเชื่อว่า “ความรุนแรง” เป็นหนทางในการควบคุมบุคคลอื่นได้อย่างดี (รณชัย คงสกนธ์, 2551: 38) สอดคล้องกับรายงานข้อมูลและตัวชี้วัด ด้านความรุนแรงในผู้หญิงและเด็กหญิง (Gender-based on Violence Against Women and Girls : VAW/G Indicators) สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (โครงการภายใต้การสนับสนุนของ UNDP ประเทศไทย) ตัวชี้วัดเรื่องจำนวนเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรงโดยบุคคลประเภทต่าง ๆ (ศูนย์พึ่งได้) พบว่า การกระทำรุนแรง ส่วนใหญ่มักพบกับสตรีและเด็ก ซึ่งถูกกระทำรุนแรงจากคนที่ใกล้ชิดสูงกว่าคนที่ไม่รู้จัก ส่วนสาเหตุหลักเกิดจากทัศนคติฐานความเชื่อของ “ผู้กระทำรุนแรง ที่มักเป็นผู้ชายถือว่ามีอำนาจเหนือกว่า หรือเชื่อว่าความรุนแรงเป็นการแก้ปัญหา หรือถูกปลุกฝังเลียนแบบพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัวตั้งแต่เด็ก” โดยการกระทำรุนแรงมีแนวโน้มสูงขึ้นจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือใช้ยาเสพติดร่วมด้วย นอกจากนี้ยังมีรายงานตัวชี้วัดที่น่าสนใจอีกด้านคือ แผนงานด้านเด็กและเยาวชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากสามีทำร้ายภรรยา พบว่า การกระทำรุนแรงจะนำไปสู่ “ความรุนแรงสองชั้น” คือ ลูกจะต้องอยู่ในสถานะ “เหยื่อโดยอ้อม” เพราะซึมซับชุดพฤติกรรมกระทำที่รุนแรงจากผู้ปกครองที่กระทำต่อกัน จะส่งผลให้พฤติกรรมของลูกเติบโตไปเป็นผู้ที่มีแนวโน้มใช้ความรุนแรงในอนาคต (UNDP, 2554: 70, 159) ลูกจะได้รับ “มรดกพฤติกรรมความรุนแรง” ต่อโดยไม่ตั้งใจ

ทฤษฎีหน้าที่เชิงโครงสร้างของครอบครัว (Structural Function Theory of Family) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1930 - 1945 มีฐานคิดมาจากทฤษฎีหน้าที่ทางสังคม โดยทฤษฎีให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหน้าที่ตามโครงสร้างหน้าที่ในเชิงครอบครัว มนุษย์ได้รับการกำหนดด้วยโครงสร้างทางสภาวะชีววิทยา ผู้ชายมีลักษณะทางกายภาพที่มีพลังกล้ามเนื้อแข็งแรงกว่าผู้หญิงที่มีความอ่อนโยนกว่า ดังนั้นบทบาทหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัวทางเศรษฐกิจจึงเหมาะกับผู้ชาย ส่วนผู้หญิงจึงเหมาะสมกับหน้าที่ในการดูแลครอบครัว ทำงานบ้าน เลี้ยงดูลูก ซึ่งเป็นหน้าที่เชิงโครงสร้างของครอบครัวที่เหมาะสม (พูนสุข เวชวิฐาน, 2557: 6 - 16, 36 - 37) สอดคล้องกับคำพิงของไทยที่ว่า “ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง” แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้ชายที่มีบทบาทในการควบคุม หากพิจารณาจากรูปแบบความรุนแรงทางเศรษฐกิจ (Economic violence) ที่ฝ่ายชายเป็นผู้ควบคุมด้านการเงินภายในครอบครัว ทำให้เขาเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในครอบครัว ความรุนแรงจึงออกมาทางพฤติกรรม เช่น การไม่รับฟังความคิดเห็น เอาตนเองเป็นที่ตั้ง ไม่ฟังเหตุผล ไม่นับถือหรือไม่ให้เกียรติภรรยา เพราะตนเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว เชื่อว่าสตรีเป็นเพียงเครื่องตอบสนองทางเพศนำไปสู่การใช้กำลังขู่ข่มขู่ในการมีเพศสัมพันธ์ ความเครียดสะสมจากการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ภายในบ้านเพียงผู้เดียว เป็นต้น (รณชัย คงสกนธ์, 2551: 38 - 39) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานข้อมูลและตัวชี้วัด ด้านความรุนแรงในผู้หญิงและเด็กหญิง (Gender-based on Violence Against Women and Girls : VAW/G Indicators) สำนักงาน

กิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (โครงการภายใต้การสนับสนุนของ UNDP ประเทศไทย) ตัวชี้วัดเรื่องสัดส่วนแผนงานโครงการสำหรับกลุ่มผู้ชายและเด็กชายเกี่ยวกับค่านิยมด้านความรุนแรงฯ สังคมไทย สะท้อนให้เห็นการก่อตัวของความไม่เสมอภาคที่เกิดจากค่านิยมในการปลุกฝังเลี้ยงดูให้บุตรชายมีอำนาจเหนือกว่า ส่วนธิดาให้มีหน้าที่ช่วยเหลือดูแลงานบ้าน นำไปสู่การกระทำรุนแรงในที่สุด ซึ่งการเปลี่ยนค่านิยมที่ฝังรากจนเป็นวัฒนธรรมต้องใช้เวลาในการปรับชุดความเชื่อนี้หลายชั่วอายุ (UNDP, 2554: 161)

ทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยม (Feminist Family Theory) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1960 – ปัจจุบัน ทฤษฎีนี้มีความแตกต่างจากทฤษฎีที่กล่าวมาในเบื้องต้น มีฐานความเชื่อจากการเรียกร้องสิทธิโอกาสความเท่าเทียมกับบุรุษ อัตลักษณ์ของสตรี รื้อถอนความคิดเชิงมายาคติด้านความไม่เท่าเทียมทางเพศสถานะ ชายเป็นใหญ่ มีอำนาจเหนือกว่าสตรี มรดกทางค่านิยมวัฒนธรรมที่เป็นกระบวนการขัดเกลอบรมเลี้ยงดูปลุกฝังให้สตรีอยู่ในสถานะรับบทบาททำงานบ้าน มากกว่าการก้าวออกไปสู่การมีบทบาทอาชีพการทำงานในสังคมเหมือนเพศชาย การให้คุณค่าต่อความสามารถมากกว่าเพศสภาพทางชีววิทยา (พูนสุข เวชวิฐาน, 2557: 195 - 205) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานข้อมูลและตัวชี้วัด ด้านความรุนแรงในผู้หญิงและเด็กหญิง (Gender-based on Violence Against Women and Girls : VAW/G Indicators) สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (โครงการภายใต้การสนับสนุนของ UNDP ประเทศไทย) ตัวชี้วัดเรื่องอัตราสตรีสมรสที่มีอายุ 15-49 ปี ถูกสามีทำร้ายร่างกายหรือจิตใจความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับการที่สามีกระทำรุนแรงต่อภรรยาไม่ใช่ปัญหาใหญ่ และเป็นเรื่องส่วนตัวในครอบครัว และการอบรมปลุกฝังความเชื่อว่าเป็นเรื่องส่วนตัวในครอบครัวไม่ควรนำออกไปบอกให้คนภายนอกรู้ เมื่อสตรีถูกกระทำรุนแรงจึงเก็บเป็นความลับไม่กล้าเปิดเผยให้ใครทราบ เพราะ จะนำมาซึ่งความอับอายทั้งต่อตนเองและสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่า สตรีถูกกระทำรุนแรงเหตุจากที่ฝ่ายชายกล่าวอ้างถึง การบกพร่องในหน้าที่ภรรยา ทำตัวไม่เหมาะสมกับการเป็นภรรยา หากแต่ในความจริงกลับกลายเป็นเหตุเกิดจากการที่ฝ่ายชายใช้สารเสพติด ดื่มสุรา ไม้มีความรับผิดชอบ แต่ผลึกความคิดให้สตรีและอ้างความชอบทำให้การกระทำทำความรุนแรงของตน (UNDP, 2554: 59) ซึ่งการกระทำเหล่านี้สะท้อนถึงการกระทำรุนแรงที่ออกมาให้เห็นทางข่าวต่าง ๆ ที่เกิดจากการสร้างฐานอำนาจของผู้ชายเหนือสตรี จากการใช้ชีวิตสมรสที่มีความไม่เสมอภาคกัน เช่น ความหึงหวงระหว่างสามีภรรยา ที่เกิดจากฐานความเชื่อของสามีว่าตนมีสิทธิอำนาจในตัวภรรยาทั้งหมด เพราะภรรยาเปรียบเสมือนทรัพย์สินสมบัติของตน จึงทำให้เกิดการหึงหวงของ ๆ ตน และนำมาซึ่งการก่อให้เกิดการกระทำรุนแรงทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งต่อตนเองและอื่น (ธีรวิมล นิลเพ็ชร, 2561)

ผลกระทบต่อการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทย

ผลกระทบต่อการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทย ใน 3 ระดับ ดังนี้

ระดับปัจเจก ส่งผลต่อสตรีผู้ถูกระทำรุนแรงในระดับความรุนแรงที่ต่างกันในแต่ละกรณี เช่น บาดเจ็บเป็นรอยฟกช้ำ พิการ หรือขั้นรุนแรงสูงสุด คือ เสียชีวิต นอกจากความบาดเจ็บทางกายยังมีความบาดเจ็บความรุนแรงทางจิตใจที่ต้องได้รับการเยียวยา สอดคล้องกับการเก็บข้อมูลสถิติข่าวทางสื่อหนังสือพิมพ์ในปี พ.ศ. 2560 จำนวน 13 ฉบับ ของมูลนิธิหญิงชายก้าวไกล พบว่า มีเหตุความรุนแรงทางเพศ จำนวนทั้งสิ้น 317 ข่าว ในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิตจากเหตุความรุนแรง 20 ราย โดยจำนวนผู้กระทำรุนแรงร้อยละ 53 เป็นคนที่มีผู้ถูกระทำรุนแรงรู้จักคุ้นเคยหรือเป็นบุคคลในครอบครัว ส่วนด้านจิตใจ พบว่า ร้อยละ 26.1 ของผู้ถูกระทำรุนแรงมีอาการหวาดกลัว ผวา ระแวง ส่งผลให้ขาดความมั่นใจในตนเอง ลี้ลั่นหว้าง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561)

ระดับครอบครัว ลูกหรือสมาชิกในครอบครัวได้รับผลกระทบทางจิตใจ และก่อให้เกิดการเรียนรู้ชุดพฤติกรรมจากผู้ปกครองกลายเป็น “มรดกพฤติกรรมความรุนแรง” ส่งต่อให้ลูกและสมาชิกในครอบครัวทำให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น เช่น เพื่อน พ่อ แม่ ตา ยาย ครู หรือสัตว์เลี้ยง โดยไม่เจตนา หรืออาจก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมาในอนาคต (UNDP, 2554: 145)

ระดับชุมชนและสังคม ผลกระทบในเชิงวัฒนธรรมและเชิงเศรษฐกิจ กรณีเด็กหรือเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความเชื่อเรื่องการกระทำกรรมฐานต่อสตรีในครอบครัวเป็นเรื่องเล็กและเป็นเรื่องส่วนตัว และพบเห็นการกระทำกรรมฐานบ่อยครั้งจนกลายเป็นเรื่องปกติทำให้เกิดการยอมรับต่อการกระทำกรรมฐาน เมื่อเติบโตอาจนำไปสู่แนวโน้มการสร้างความรุนแรงด้วยตนเอง นอกจากนี้มนุษย์ยังเป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ หากได้รับความบาดเจ็บจากการกระทำกรรมฐานจนทำให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพจิต ความพิการหรือเสียชีวิต หรือตกอยู่ในสภาวะผู้ป่วย สิ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อตามมา คือ การใช้งบประมาณในการบริการทางสาธารณสุขไปเพื่อการรักษา เยียวยา ดูแล พัฒนาจิตใจให้กับผู้ถูกกระทำกรรมฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นได้จาก “แนวทางการจัดสรรงบประมาณรายจ่าย ประจำปี 2562 ในส่วนของแผนงานพื้นฐานด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนของกระทรวงสาธารณสุข พบว่า มีการจัดสรรงบประมาณในส่วนของค่าใช้จ่ายในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรี” บรรจุอยู่ในแผนงานดังกล่าว (กระทรวงสาธารณสุข, 2562)

แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทย

แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรี “ปรับ เปลี่ยน ปลุก” ใน 3 ระดับ ดังนี้

ระดับปัจเจกและระดับครอบครัว “ปรับ” ค่านิยมทัศนคติในระดับปัจเจกและครอบครัวที่มีต่อฐานความเชื่อเรื่องอำนาจของความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ไม่กระทำกรรมฐานต่อกัน “เปลี่ยน” ทัศนคติเรื่องความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงเป็นความเท่าเทียมกัน และเรื่องการกระทำกรรมฐานในครอบครัวต่อสตรีไม่ใช่เรื่องเล็ก และไม่ใช่เรื่องส่วนตัว รวมถึงพฤติกรรมการดื่มสุราหรือสารเสพติดสร้างความมีเมมา “ปลุก” ปลุกฝังการให้สมาชิกในครอบครัวตระหนักถึงความสำคัญและเคารพต่อสิทธิเสรีภาพต่อกัน เสริมทักษะด้านการสื่อสารต่อกันในครอบครัว รวมถึงการเพิ่มพัฒนาศักยภาพสตรีให้สามารถมีการเข้าถึงการประกอบอาชีพเพื่อสามารถพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ

ระดับชุมชนและสังคม “ปรับ” ทัศนคติหากพบเห็นการกระทำกรรมฐานต่อสตรี ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องของส่วนรวมสามารถให้การช่วยเหลือได้ และไม่ทำให้เกิดความอับอาย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีส่วนร่วมในการรับฟังเป็นที่ปรึกษา เพราะเข้าถึงและเข้าใจพื้นฐานของผู้ประสบปัญหาในชุมชน “เปลี่ยน” ค่านิยมวัฒนธรรมชุมชนร่วมมือกันรณรงค์เปลี่ยนชุดความเชื่อเรื่องการกระทำกรรมฐานในครอบครัวต่อสตรีของชุมชนที่ประสบปัญหา “ปลุก” ปลุกฝังค่านิยมความเท่าเทียมกันของเพศสภาพทั้งชายหญิง ผ่านการมีส่วนร่วมและการเสริมพลังซึ่งกันและกัน ศูนย์พัฒนาอาชีพช่วยเสริมทักษะให้สตรี หรือการรวมกลุ่มสร้างอาชีพภายในชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองในเชิงเศรษฐกิจได้

ระดับประเทศ ไม่ว่าจะ เป็น “ปรับ เปลี่ยน ปลุก” ในระดับปัจเจกและระดับครอบครัว หรือในระดับระดับชุมชนและสังคม ผู้ที่มีความสำคัญและมีพลังในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในเชิงมหภาคได้ ในปัจจุบันมีนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2560 - 2564 โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากเวทีการประชุมสมัชชาครอบครัว และเวทีการประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ผ่านหน่วยงานกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

5. บทสรุป

การกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตามบริบทของสังคมไทยยังคงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข ซึ่งปัญหานี้ไม่ใช่ปัญหาที่เป็นเพียงเรื่องส่วนตัวที่อยู่ในครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง หากแต่ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อทั้งในระดับจุลภาค ตั้งแต่ระดับปัจเจก ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และยังมีผลกระทบในระดับมหภาคที่เห็นได้จากความสำคัญในระดับสากล เช่น สหประชาชาติ หรืออาเซียนได้ให้ความสำคัญต่อการมีปฏิญญาหรือข้อตกลงร่วมกันในการยุติความรุนแรงที่มีต่อสตรี ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมข้อตกลงร่วมต่าง ๆ จากที่กล่าวมาในตอนต้น ดังนั้นในการแก้ปัญหาที่ฝังลึกในระดับค่านิยม วัฒนธรรมความเชื่อที่มีมาอย่างช้านานนั้น ต้องเป็นความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับจุลภาค ได้แก่ ระดับปัจเจก ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับมหภาคด้วยเช่นกัน

6. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2562). แนวทางการจัดสรรงบประมาณรายจ่าย ประจำปี 2562. มนุษย์. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2563 จาก <https://phdb.moph.go.th/main/index/download/505>
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2558). แผนปฏิบัติการภูมิภาคอาเซียน ว่าด้วยการจัดความรุนแรงต่อสตรี. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ธีรวิมล นิลเพ็ชร์ (2561). ความรุนแรงในครอบครัว: การวิเคราะห์สาเหตุและการป้องกันปัญหาในสังคมไทย. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม 2561. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พูนสุข เวชวิฐาน. (2557). ทฤษฎีครอบครัวเบื้องต้น (An Introduction to Family Theories) . กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- รณชัย คงสกนธ์. (2551). 100 (ร้อย) เรื่อง รัก...รุนแรง. หสน.สหประชาชาติไทย.
- รายงานข้อมูลและตัวชี้วัด ด้านความรุนแรงในผู้หญิงและเด็กหญิง (Gender-based on Violence Against Women and Girls : VAW/G Indicators) สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (โครงการภายใต้การสนับสนุนของ UNDP ประเทศไทย) พฤศจิกายน 2554
- วิชุดา มาตัญญู. (2556). การพัฒนากลไกในระดับชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือของประเทศไทย (เล่ม 1). พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: พิมพ์ฉัตรการพิมพ์.
- ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว. (2563). รายงานสรุปจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวประจำปี พ.ศ. 2525 – 2563. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2563 จาก <http://www.violence.in.th/violence/report/violence/report001.aspx>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). สถิติ 'ความรุนแรงทางเพศ' ของไทยยังน่าห่วง. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2563 จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/45786-7.html>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). การใช้ความรุนแรงในครอบครัว : กฎหมายช่วยได้. Academic Focus. ฉบับกุมภาพันธ์ 2558. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2563 จาก http://drmlib.parliament.go.th/securepdf/p_411404.pdf
- Fawole, Olufunmilayo. (2008). Economic Violence To Women and Girls. Trauma, violence & abuse. 9. 167-77. 10.1177/1524838008319255.
- UNDP. (2554). รายงานข้อมูลและตัวชี้วัด ด้านความรุนแรงในผู้หญิงและเด็กหญิง (Gender-based on Violence Against Women and Girls : VAW/G Indicators) . [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2563 จาก <http://www.undp.org/content/dam/thailand/docs/UNDP%20VAW%20Thai.pdf>
- WHO. (2017). Violence against women. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>